

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.6>**К. А. Борін**кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри викладання другої іноземної мови  
Запорізького національного університету

## ПРОЕКТНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

*Стаття присвячена аналізу впровадження проектної роботи в навчальний процес як одного з ефективних видів організації самостійної роботи студентів під час вивчення іноземних мов. Цінність проектної роботи полягає в поєднанні процесу самостійної творчої діяльності студентів і презентації кінцевого продукту, який повинен демонструвати досягнення відповідного рівня іншомовної комунікативної компетенції. Автор статті звертає увагу на те, що навчання у вищих навчальних закладах має бути побудовано так, щоб викладач на практичних, семінарських і лекційних заняттях передавав не тільки певний обсяг навчального матеріалу студентам і формував їхні мовні компетенції, а й навчав здобувати ці знання самостійно через механізми рефлексії та визначення мети й, що не менш важливо, сприяв розвитку особистості студента в професійному, інтелектуальному та моральному плані, реалізуючи, отже, принципи проблемного, розвивального навчання.*

*У процесі дослідження виявлено, що робота над проектом є потенційно вмотивованою, сприяє розширенню кругозору студентів, розвиває вміння критично мислити. Це надає їм упевненості, підсилює почуття власної гідності й автономії, а також формує в студентів мовні компетенції, розвиває когнітивні здібності та урізноманітнює зміст навчання. Проектне навчання дає викладачеві змогу ставити завдання, визначати їх складність, відкрито імітувати проблеми в реальному світі. Студенти бачать міждисциплінарний характер цих завдань і можливість вирішення їх декількома шляхами. Студенти, які мають свободу вибору стратегій і підходів для вирішення певних завдань, можуть брати більш активну участь у процесі навчання.*

*Отже, проектна робота є одним із ключових складників у розвитку самостійної творчої активності студентів. Вона акцентує увагу на змістовій стороні, є кооперативною за своїм характером, призводить до інтеграції в реальні ситуації всіх навичок і вмінь студентів, отриманих ними в процесі навчання.*

**Ключові слова:** вищий навчальний заклад, проектна робота, організація самостійної роботи, творча діяльність, мовні компетенції, розвиток особистості, конкурентоспроможний фахівець.

**Постановка проблеми.** Підготовка кваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здібних до компетентної, відповідальної та ефективною діяльності за своєю спеціальністю, неможлива без підвищення ролі самостійної роботи студентів в освітньому процесі. Триразове перевищення годин на самостійну роботу студентів порівняно з аудиторною формою занять у Європейських країнах, які залучені до Болонського процесу, та в Америці вважається найбільш ефективним задля поліпшення якості підготовки фахівців. Останніми роками у вищій освіті України відзначається стійка тенденція до зниження загальної кількості годин, що відведені на аудиторні заняття, і їх збільшення на самостійну роботу студентів. Пріоритет самостійного освоєння навчального матеріалу студентами вимагає від викладачів відповідної реорганізації навчального процесу, розроблення та впровадження відповідних форм і методів організації самостійної роботи студентів [3, с. 336].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Сучасні дослідження свідчать про те, що навчання

у вищих навчальних закладах має бути побудовано так, щоб викладач на практичних, семінарських і лекційних заняттях передавав не тільки певний обсяг навчального матеріалу студентам і формував їхні мовні компетенції, а й навчав здобувати їх самостійно через механізми рефлексії та визначення мети й, що не менш важливо, сприяв розвитку особистості студента в професійному, інтелектуальному та моральному плані, реалізуючи, отже, принципи проблемного, розвивального навчання, про що в численних роботах визначали такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Ю.К. Бабанський, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, О.М. Зайцева, І.А. Зимова, М.І. Махмутов, П.І. Підкасистий, Діана Фрід Бут, А. Легутко, Р. Папандреу, В. Уорд, С. Хейнс, К. Шеппард та інші. На думку вчених, систематична самостійна робота є однією з необхідних і важливих умов успішного вивчення будь-якої навчальної дисципліни, у тому числі й іноземної мови. Іноземна мова розглядається сьогодні не тільки як інструмент комунікацій, а й передусім як засіб, що стимулює процес пізнання [3, с. 336].

Проектна робота як один із ефективних видів організації самостійної роботи студентів під час вивчення іноземних мов надає широкий спектр дій та ідей для самостійно створених студентами проектів усередині й за межами вищих навчальних закладів.

**Мета статті** – проаналізувати впровадження проектної роботи до самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів під час вивчення іноземних мов з метою підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу.

**Виклад основного матеріалу.** Вивчення іноземних мов є довгим і складним процесом. Немає жодних сумнівів, що вивчення іноземної мови відрізняється від вивчення будь-якої іншої навчальної дисципліни. Це відбувається головним чином через соціальний характер такого процесу. Мова відображає суспільне буття людини, яке є частиною її ідентичності й використовується для передачі цієї тотожності з іншими людьми. Вивчення іноземної мови є багатоскладовим процесом, який включає в себе набагато більше, ніж просто мовні компетенції. Він полягає в змінах у самому собі, прийнятті нових соціальних і культурних моделей поведінки й способів існування, тому має значний вплив на соціальну природу студента [5, с. 73–74].

Найважливішою формою навчально-пізнавальної діяльності з іноземної мови на сучасному етапі, що сприяє досягненню відповідного рівня іншомовної комунікативної компетенції в період навчання у вищому навчальному закладі й формуванню навичок самоосвіти, є самостійна робота студентів. Уже під час підготовки до аудиторних занять студенти повинні самостійно виконувати певний обсяг завдань, але через обмеження можливостей вибору форм роботи, та її регламентацію це не забезпечує оволодіння прийомами самостійної роботи в повному обсязі й не моделює ситуацію за межами аудиторної роботи. Як показує практика, найбільш ефективними для самостійної роботи студентів є такі форми завдань, як реферати, мультимедійні презентації, есе, проекти тощо.

Проектна методика навчання набуває особливого значення натеper для навчання іноземних мов. Її цінність полягає в поєднанні процесу самостійної творчої роботи та презентації кінцевого продукту у вигляді усної або мультимедійної презентації, стінгазети, доповіді, креативного твору, альбому з газетних вирізок, інсценування тощо.

Говорячи про проектну роботу, передусім варто визначити, що вона означає й чим відрізняється від традиційного навчання іноземним мовам. Останніми роками все більше педагогів звертається до проектної роботи як засобу організації самостійної роботи студентів, що сприяє конструктивній участі студентів під час вивчення іноземної мови. Під час виконання проектної роботи

студенти набувають мовних навичок і водночас стають більш обізнаними. Завдяки залученню проектної роботи до змісту навчальної дисципліни викладачі створюють «яскраве середовище» навчання, яке вимагає активної участі студентів, стимулює їх до отримання більш високої кваліфікації, удосконалення рівня мислення, змушує їх відповідально організувати власне навчання.

Так, дослідниця Діани Фрід Бут зазначає: «Робота над проектом є джерелом з різних контекстів, яке надихає на творчі ідеї ...» [4, с. 125]. Кожен із вищезазначених педагогів підійшов до організації проектної роботи з різних точок зору. Ознайомившись із деякими з них, можна виділити основні характеристики роботи над проектом, які покладені до основи численних зарубіжних і вітчизняних досліджень про успішну організацію самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах, а саме:

- проектна робота зосереджується на змісті навчання, а не на певній мовній меті. Актуальні теми, що становлять інтерес для студентів, можуть стати ключовими ідеями для створення проекту;

- центральною фігурою в роботі над проектом є студент, хоча викладач відіграє важливу роль у наданні підтримки й керівництві протягом усього процесу створення проекту;

- робота над проектом – це співпраця, а не конкуренція. Студенти повинні працювати самостійно в невеликих групах і використовувати в процесі підготовки спільні ресурси, ідеї та власний досвід;

- проектна робота є дзеркальним відображення реальних завдань, що призводить до справжньої інтеграції мовних компетенцій і навичок обробки інформації в реальне життя;

- робота над проектом завершується у вигляді кінцевого продукту (усний виступ, стендова доповідь, мультимедійні проекти тощо) [1].

Цінність проекту полягає не тільки в кінцевому продукті, а й в організації процесу роботи. Отже, основою проектної роботи варто вважати процес і продукт орієнтації, а також надання студентам можливості зосередити увагу на плавності й чіткості етапів проектної роботи. Типи проектів можуть також відрізнятися способом збирання даних, методи дослідження і джерела інформації:

- дослідницькі проекти (збирання інформації в бібліотечних джерелах);

- текст-проекти (літературні джерела, звіти за повідомленнями в засобах масової інформації, відео- та аудіоматеріали, Інтернет).

Проекти вимагають спілкування з фізичними особами (на підприємствах, у державних установах, школах тощо), робити запити інформації за допомогою листів, телефонних дзвінків, електронної пошти або соціальних мереж. Для успішної

підготовки проектної роботи варто дотримуватися декількох етапів роботи над нею, незалежно від того включена проектна робота до змісту тематичних блоків чи введена у виконання традиційних видів роботи [1].

#### 1. Етап I. Підготовка.

Студенти й викладачі узгоджують тему проекту. Викладач готує студентів до збирання інформації. Після визначення студентами початку та кінцевої мети проекту вони повинні позначити структуру – «тіло» проекту:

- обговорення теми в групі: що відомо про надану проблему, яку інформацію потрібно знайти, яка лексика потрібна, щоб можна було зрозуміти інформацію, яку знайдено в Інтернеті;
- обговорення конкретних питань, на які варто знайти відповіді (інформацію);
- визначення часових меж, у яких відбуватиметься збирання інформації в Інтернеті;
- обговорення соціального аспекту підготовки проекту (робота в парах, групах, індивідуально);
- форма пред'явлення інформації для презентації, яку знайдено в Інтернеті.

#### 2. Етап II. Проведення.

Студенти збирають інформацію щодо заздалегідь визначених питань. Уся важлива інформація повинна бути збережена на жорсткому або знімному диску для подальшого її опрацювання. Цей етап має включати такі завдання:

- переглянути всю зібрану інформацію;
- виписати й систематизувати незнайому лексику та знайти її значення в словнику;
- викласти знайдену інформацію своїми словами.

#### 3. Етап III. Обробка зібраної інформації.

Викладач готує студентів до аналізу даних. Студенти працюють в аудиторії над підготовкою презентації. За допомогою своїх записів, які складені вдома, вони обмінюються інформацією. Так іде обробка матеріалу. Викладач готує студентів до кульмінаційного моменту проектної роботи. На основі обробленої інформації готується презентація, розподіляються завдання й ролі в групі, залежно від запланованої форми презентації.

#### 4. Етап IV. Презентація.

Студенти демонструють кінцевий продукт. Результати роботи представляються в аудиторії. Спосіб пред'явлення презентації залежить від форми, яка передбачена робочою програмою (письмова або усна). Студенти оцінюють проект. Студенти й викладачі часто уявляють перегляд презентації як підведення підсумків уже вивченої лексичної теми, тому на заключному етапі роботи сту-

дентам варто зробити самоаналіз якості засвоєння пройденого навчального матеріалу та набутого досвіду. Студенти мають можливість проаналізувати процес формування мовних компетенцій, зміст лексичної теми, етапи, які вони пройшли для підготовки та завершення проекту, й ефективність виконання подібних завдань. За допомогою цих складників, які відображають їхню діяльність, студенти розуміють, який обсяг роботи ними зроблено, що дав їм досвід для створення майбутніх проектів [1].

**Висновки і пропозиції.** Робота над проектом є потенційно вмотивованою, сприяє розширенню кругозору студентів, розвиває вміння критично мислити. Це надає їм упевненість, підсилює почуття власної гідності й автономії, а також формує в студентів мовні компетенції, розвиває когнітивні здібності та урізноманітнює зміст навчання. Проектне навчання дає викладачеві змогу ставити завдання, визначати їх складність, відкрито імітувати проблеми в реальному світі. Студенти бачать міждисциплінарний характер цих завдань, те, що кожне завдання може мати декілька шляхів його вирішення. Студенти, які мають свободу вибору стратегій і підходів для вирішення певних завдань, можуть брати більш активну участь у процесі навчання.

Отже, проектна робота є одним із ключових складників у розвитку самостійної творчої активності студентів. Вона акцентує увагу на змістовій стороні, є кооперативною за своїм характером, призводить до інтеграції в реальні ситуації всіх навичок і вмінь студентів, отриманих ними в процесі навчання.

#### Список використаної літератури:

1. Гладка О.В. Формування комунікативної компетенції студентів на основі проектно-методики навчання іноземної мови. URL: [http://zagpedagogika.at.ua/load/formuvannja\\_komunikativnoji\\_kompetencij...](http://zagpedagogika.at.ua/load/formuvannja_komunikativnoji_kompetencij...) (дата звернення: 12.03.2020).
2. Козаков В.А. Самостійна робота студентів як дидактична проблема. Київ : НМК ВО, 1990. 62 с.
3. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навчальний посібник / А.М. Алексюк та ін. Київ : ІСДО, 1993. 336 с.
4. Fried-Booth D.L. Project Work. Oxford : Oxford University Press, 2002. 125 p.
5. Haines S. Projects for the EFL classroom: Resource material for teachers. United Kingdom : Nelson, 1989. С. 73–74.

---

**Borin K. Project work as an intensification method of student's self-study by learning foreign languages**

*This article concentrates into introduction of project work to educational process as one of the most effective methods of student's self-study by learning foreign languages. The value of project work consists in consolidation of students' independent creative activity and presentation of their final product which has to show the progress in the appropriate level of their foreign communicative competence.*

*The author of the article pays attention to the fact that education in higher schools must be organized in such a way that a lecturer at practical lessons, seminars and lectures gives students certain educational material and forms their language skills as well as teaches them to get knowledge independently through the mechanisms of reflection and goal-setting and, furthermore, contributes to student's development of the personality in professional, intellectual and ethical sphere realizing the principles of problem development education.*

*In the course of the research it was recognized that the work at a project is potentially motivated, promotes spreading the students' outlook, and develops the ability of critical thinking. This gives them confidence, increases their sense of self-dignity and self-government as well as forms language skills, promotes cognitive abilities and diversifies the content of education.*

*Project work allows a teacher to set goals, to determine their difficulty, to imitate problems openly in real life. Students see interdisciplinary nature of these tasks and the possibility to solve them in different ways. The students that have free choice of strategies and ways of solving the tasks are able to become more involved in learning process.*

*To sum up, project work is one of the key components that promote independent creative students' activity. Project work focuses on the content, is cooperative, and leads to integration of all students' skills and abilities in real-life situations which they got through the learning process.*

**Key words:** *higher education institution, project work, self-learning management, creative activity, language skills, personality development, competitive expert.*